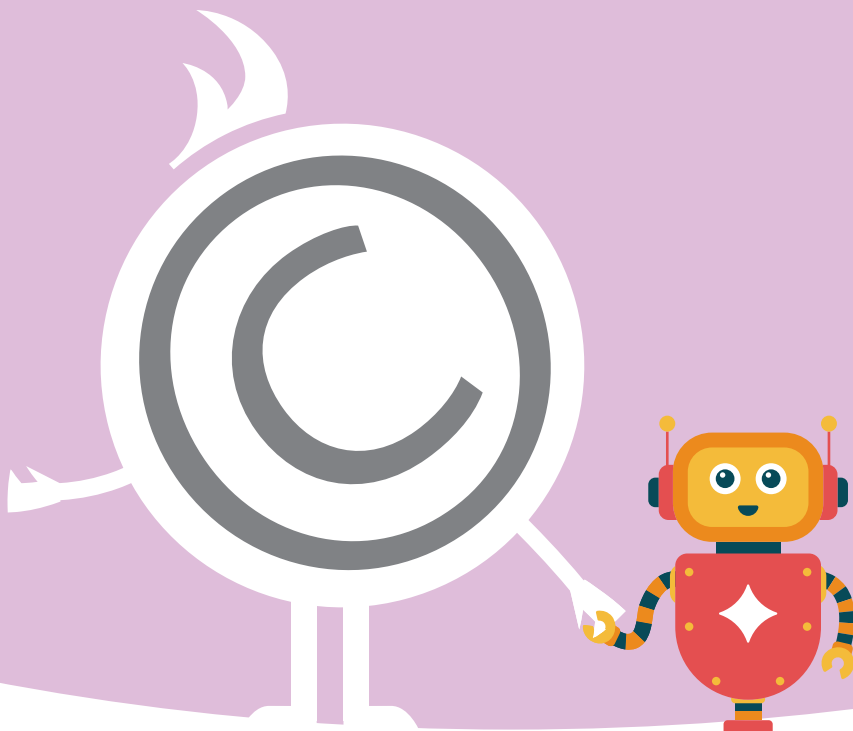

Tekoäly ja tekijänoikeus

Tehtävät esiopetukseen ja vuosiluokille 1-4

Tehtävä 1: Saako tämän antaa tekoälylle?

TAVOITE

Oppijat harjoittelevat erottamaan, milloin kyse on ideasta, itse tehdystä sisällöstä tai jonkun muun tekemästä kuvasta, tarinasta, laulusta tai hahmosta. Oppija ymmärtää, että ideaa tai itse tehtyä sisältöä saa muokata ja kehittää tekoälyn avulla, mutta toisen tekemää sisältöä ei anneta tekoälylle ilman lupaa.

VALMISTELU

Merkitse luokkaan kaksi paikkaa:

1. Voimme antaa tekoälylle
2. Emme voi antaa tekoälylle ilman lupaa

Voit halutessasi etsiä valmiiksi tavaroita tai kuvia, joilla havainnollistat tilanteita, esimerkiksi piirustus, valokuva, sarjakuva ja laulun sanat.

Tehtävän voi tehdä keskusteluna ilman tekoälyä. Jos haluat käyttää tekoälyä osana tehtävää, tarvitset tietokoneen tai tabletin ja tekoälysovelluksen.

TOIMINTA

Kerro oppijoille aluksi:

"Tekoäly on apuri. Sille voi antaa oman idean tai itse tehtyä sisältöä ja pyytää tekemään niiden pohjalta jotain uutta. Jos kuvan, tekstin, laulun tai hahmon on tehnyt kaveri tai joku muu, emme anna sitä tekoälylle ilman lupaa."

Lue tilanteet ääneen yksi kerrallaan. Oppijat siirtyvät luokassa siihen paikkaan, joka heidän mielestään sopii tilanteeseen parhaiten.

Voit ohjata keskustelua näillä kysymyksillä:

- Onko kyse ideasta tai itse tehdystä sisällöstä?
- Onko joku muu tehnyt tämän?
- Tarvitaanko lupa? Keneltä?

Jos kyse on ideasta

Pyydä oppijoita täydentämään ideaa hahmoilla, tapahtumilla, paikoilla, äänillä tai liikkeillä. Voit tehdä myös tämän osion pelkkänä keskusteluna ilman tekoälyä. Jos tehtävä tehdään tekoälyn kanssa, kokoa oppijoiden ideoista yhteinen ohje tekoälylle. Käytä sovellusta itse ja tarkastelkaa sen tuottamia sisältöjä yhdessä oppijoiden kanssa.

LOPUKSI

Kertaa oppijoiden kanssa: Voimme antaa tekoälylle ideoita ja itse tekemäämme sisältöä. Toisen tekemää kuvaa, tarinaa, laulua, hahmoa tai valokuvaa emme anna tekoälylle ilman lupaa.

1-4

KESKUSTELUTEHTÄVÄ

Tehtävä 1: Saako tämän antaa tekoälylle?

TILANTEET JA OPETTAJAN TUKIVASTAUKSET

Tilanne	Opettajan tukivastaus
1 Olemme ottaneet luokkaretkellä kuvan kissasta. Haluamme tehdä siitä tekoälyllä hassun lentävän kissan.	Meidän ottama valokuva – voimme antaa tekoälylle.
2 Olemme kirjoittaneet yhdessä sadun avaruusmatkasta. Haluaisimme tehdä siitä tekoälyllä sarjakuvan.	Meidän kirjoittama satu – voimme antaa tekoälylle.
3 Meillä on idea temppuradasta koulun liikuntapäivään. Haluaisimme, että tekoäly suunnittelee ideamme pohjalta radalle esteitä ja tehtäviä.	Idea temppuradasta – voimme antaa tekoälylle.
4 Valokuvaaja on ottanut luokastamme ryhmäkuvan. Haluaisimme tehdä siitä tekoälyllä avaruuskuvan, jossa olemme astronautteina.	Valokuvaajan ottama kuva – emme anna tekoälylle ilman valokuvaajan lupaa.
5 Näemme sarjakuvassa hauskan hahmon. Haluaisimme tehdä siitä tekoälyllä julisteen.	Toisen tekemä hahmo – emme anna tekoälylle.
6 Koulun musiikinopettaja on kirjoittanut kevätjuhlaan laulun sanat. Haluaisimme tehdä sanoista tekoälyllä iloisemmat.	Musiikinopettajan tekemä sanoitus – emme anna tekoälylle ilman musiikinopettajan lupaa.
7 Meillä on idea näytelmästä, jossa seikkailee lapsi ja koira. Keksimme itse näytelmän alun ja päähenkilöt. Pyydämme tekoälyltä ehdotuksia siitä, missä seikkailu voisi jatkua.	Idea näytelmästä, johon olemme keksineet aloituksen ja päähenkilöt – voimme antaa tekoälylle.

Tehtävä 2: Totta, tarua vai tarkistetaan?

TAVOITE

Oppijat harjoittelevat huomaamaan, että hakukoneen antama tekoälykooste voi sisältää sekä oikeita että virheellisiä tietoja ja että epävarma tieto pitää tarkistaa ennen käyttöä.

VALMISTELU

Voit valita valmiiksi eläintietokirjan tai muun luotettavan lähteen, josta tarkistetaan lopuksi yksi väite yhdessä.

TOIMINTA

Kerro oppijoille aluksi:

"Teemme eläinprojektia siilistä. Kun etsimme tietoa netistä, voimme nähdä tekoälyn tekemän vastauksen. Se voi näyttää valmiilta ja kuulostaa oikealta, mutta siinä voi olla myös virheitä. Siksi harjoittelempa tänään miettimään, mikä tieto on totta, mikä ei pidä paikkaansa ja mikä pitää tarkistaa."

Lue ääneen hakukoneen tekoälykoosteen väitteitä. Pyydä oppijoita valitsemaan, mikä vaihtoehto sopii väitteeseen parhaiten. Valinnan voi tehdä esimerkiksi siirtymällä luokassa sovittuun paikkaan tai keskustelemalla parin kanssa tai pienryhmässä.

- Totta
- Tarua
- En tiedä – tarkistetaan.

Voit ohjata keskustelua näillä kysymyksillä:

- Mistä oppija tiesi vastauksen?
- Miksi jokin tieto piti tarkistaa?
- Mistä tiedon voisi tarkistaa?

LOPUKSI

Kertaa oppijoiden kanssa: Tekoäly voi erehtyä. Jos et tiedä varmasti, tarkista tieto kirjasta, opettajalta tai luotettavalta verkkosivulta.

1-4

KESKUSTELUTEHTÄVÄ

Tehtävä 2: Totta, tarua vai tarkistetaan?

TEKOÄLYKOOSTEEN VÄITTEET JA OPETTAJAN TUKIVASTAUKSET:

Väite	Opettajan tukivastaus
1 Siili on eläin, jolla on piikkejä.	Totta
2 Siili osaa lentää lyhyitä matkoja.	Tarua
3 Siili syö esimerkiksi hyönteisiä ja matoja.	Totta / En tiedä – tarkistetaan
4 Siilin selässä voi olla jopa 6 000 piikkiä.	Totta / En tiedä – tarkistetaan
5 Siili voi nukkua talvella talviunta.	Totta / En tiedä – tarkistetaan
6 Siili elää keskimäärin 25 vuotta.	Tarua / En tiedä – tarkistetaan
7 Siili voi vaaran uhatessa käpertyä palloksi.	Totta
8 Siili liikkuu yleensä päivisin.	Tarua / En tiedä – tarkistetaan
9 Siili on Suomen kansalliseläin.	Tarua / En tiedä – tarkistetaan
10 Siili asuu järvessä kuin kala.	Tarua
11 Siilien ruokavalioon kuuluu maito.	Tarua / En tiedä – tarkistetaan

1-4

KESKUSTELUTEHTÄVÄ

Tehtävä 3: Kumpi kuva on tekoälyn tekemä?

TAVOITE

Oppijat harjoittelevat arvioimaan, onko kuva ihmisen vai tekoälyn tekemä. He ymmärtävät, että tekoälyllä tehty sisältö voi näyttää hyvin aidolta ja että tekoälyn käytöstä on tärkeää kertoa.

VALMISTELU

Valitse etukäteen kuvaparit, joissa on samasta aiheesta yksi aito kuva ja yksi tekoälyn tekemä kuva. Voit käyttää valmista valokuvaa ja tehdä sille tekoälyllä parin tai hyödyntää valmiita kuvapareja.

Valmiita kuvapareja ja tehtäväideoita tekoälyllä tehtyjen kuvien tunistamiseen löydät esimerkiksi seuraavista materiaaleista:

- *Guess the Real vs A.I Image!* Saatavilla verkko-osoitteessa:
<https://www.youtube.com/watch?v=lkwWEEZXjPw>.
- Eduksin Tekoälyä esi- ja alkuopetukseen -materiaali. Saatavilla verkko-osoitteessa:
https://xn--lli-plad.fi/tekoalymateriaali/eduks_tekoaly_kouluun_1_2.pdf.

TOIMINTA

Kerro oppijoille aluksi:

"Katsomme kahta kuvaa samasta aiheesta. Toinen on aito valokuva ja toinen on tehty tekoälyn avulla. Yritämme yhdessä päätellä, kumpi on kumpi. Aina sitä ei huomaa helposti."

Näytä kuvat rinnakkain. Pyydä oppijoita valitsemaan, kumpi kuva heidän mielestään on tekoälyn tekemä. Valinnan voi tehdä esimerkiksi nostamalla kättä, näyttämällä peukkua tai siirtymällä luokassa sovittuun paikkaan.

Voit ohjata keskustelua näillä kysymyksillä:

- Miksi arvelet, että tämä kuva voisi olla tekoälyn tekemä?
- Mistä asioista voi yrittää päätellä, onko kuva tekoälyn tekemä?
- Oliko valinta helppo vai vaikea?
- Miksi on tärkeää kertoa, jos kuva on tehty tekoälyn avulla?

LOPUKSI

Kertaa oppijoiden kanssa: Tekoälyn tekemä kuva voi näyttää aidolta tai ihmisen tekemältä. Siksi on reilua ja tärkeää kertoa, jos kuva tai muu sisältö on tehty tekoälyn avulla. Sen voi merkitä yksinkertaisesti esimerkiksi näin: "Tämä kuva on tehty tekoälyn avulla."